

PHƯƠNG PHÁP SỬ DỤNG HỆ SỐ CHUYỂN ĐỔI TRONG PHÂN TÍCH KINH TẾ VÀ TÀI CHÍNH CHO DỰ ÁN THỦY LỢI PHỤC VỤ NÔNG NGHIỆP SỬ DỤNG VỐN ODA

Lê Văn Ước¹

Tóm tắt: Trong các dự án thủy lợi phục vụ nông nghiệp sử dụng vốn ODA khi đánh giá hiệu quả của dự án thường phải tiến hành phân tích kinh tế và tài chính. Người ta thường dựa trên giá tài chính toàn cầu của các loại hàng hóa chính có liên quan đến dự án do ngân hàng thế giới công bố để tính hệ số chuyển đổi chuẩn và hệ số chuyển đổi đối với từng loại hàng hóa tùy thuộc vào địa phương để chuyển đổi sang hệ số kinh tế từ đó tính hệ số chuyển đổi từ giá tài chính sang giá kinh tế của dự án. Tác giả giới thiệu phương pháp tính hệ số chuyển đổi chuẩn (SCF) và hệ số chuyển đổi (CF) cho một số loại hàng hóa chính và chi phí xây dựng của một số dự án trong và ngoài nước sử dụng vốn ODA./.

Từ khóa: Hệ số chuyển đổi, kinh tế, tài chính.

1. Đặt vấn đề

Để thực hiện mục tiêu đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa nông nghiệp, nông thôn hướng tới xây dựng một nền nông nghiệp hàng hóa lớn, đa dạng, phát triển nhanh và bền vững, có năng suất, chất lượng và khả năng cạnh tranh cao, các dự án thủy lợi đóng vai trò hết sức quan trọng, nhà nước đã có những ưu tiên nâng cấp và xây dựng mới các hệ thống thủy lợi đồng bộ, đi đôi với đổi mới quản lý để khai thác có hiệu quả các công trình đã đưa vào sử dụng, đáp ứng nhu cầu về nước cho nông nghiệp, nuôi trồng thủy sản, cho công nghiệp, dịch vụ và nước cho sinh hoạt ở nông thôn. Ngoài vốn ngân sách nhà nước, nhà nước còn sử dụng nhiều nguồn vốn khác trong đó có vốn hỗ trợ phát triển chính thức (ODA) của WB, ADB, JICA, JIBIC... để đầu tư nâng cấp hoặc phát triển các dự án thủy lợi.

Một trong những vấn đề rất quan trọng trong quá trình lựa chọn và quyết định đầu tư dự án là phân tích kinh tế và tài chính của dự án, muốn dự án được thực hiện thì phải làm rõ tính hiệu quả của dự án trên cơ sở phân tích tương quan giữa chi phí đầu tư và các lợi ích mà dự án mang lại, thông qua phân tích đánh giá các chỉ tiêu hiệu quả tài chính và hiệu quả kinh tế xã hội-môi trường để bảo đảm tính bền vững về hiệu quả của dự án.

Để phân tích được các chỉ tiêu kinh tế và tài chính của dự án là phải xác định được số liệu các yếu tố đầu vào và đầu ra thuộc chi phí và lợi ích về tài chính và kinh tế.

Số liệu các yếu tố đầu vào của dự án gồm: Vốn đầu tư, chi phí vật chất thường xuyên như vật liệu,

chi phí nhân công, máy xây dựng, chi phí sản xuất, các dịch vụ hạ tầng và quản lý vận hành hệ thống, hạn chế những yếu tố bất lợi đối với xã hội và môi trường,...

Số liệu các yếu tố đầu ra của dự án gồm : Doanh số tiêu thụ sản phẩm từ xuất khẩu, thay thế nhập khẩu và tiêu dùng trong nước, hiệu quả về xã hội và môi trường,...

Các yếu tố trên đều được quy về tiền, nó liên quan đến giá tài chính và giá kinh tế. Giá tài chính của các loại hàng hóa thường phản ánh không đúng giá trị xã hội thực tế do việc bỏ qua một số yếu tố cơ bản của nền kinh tế. Để đưa giá tài chính về giá trị xã hội thực tế của chúng, giá tài chính phải được điều chỉnh bằng nhiều phương pháp, nhưng phương pháp đơn giản và hiệu quả nhất là việc nhân hệ số chuyển đổi với giá tài chính để được giá kinh tế. Trong những năm qua, nhiều dự án sử dụng vốn ODA đã sử dụng phương pháp tính này để phân tích kinh tế và tài chính của dự án. Việc xác định được hệ số chuyển đổi phù hợp là rất quan trọng trong phân tích kinh tế và tài chính của dự án.

2. Một số vấn đề về hệ số chuyển đổi trong phân tích kinh tế và tài chính

Hệ số chuyển đổi chuẩn

Trong một số nghiên cứu để chuyển từ giá tài chính sang giá kinh tế người ta dùng hệ số quy đổi tiêu chuẩn SCF. Để tính hệ số SCF người ta sử dụng những số liệu có sẵn có về giao dịch giá xuất khẩu CIF và giá nhập khẩu FOB và các loại thuế, trợ giá nhằm đưa ra một ước tính về sự quy đổi từ giá nội địa sang giá biên giới:

$$SCF = \frac{N + X}{N(1 + t_n - s_n) + X(1 - t_x + s_x)}$$

¹ Trường Đại học Thủy lợi

Trong đó:

- N&X: Là tổng giá trị nhập khẩu và xuất khẩu tại một năm nào đó với giá quốc tế được chuyển đổi thành đồng bản tệ theo OER,

- tn & tx: Mức thuế suất nhập khẩu và xuất khẩu tính theo tỷ lệ phần trăm với N và X,

- sn & sx: Mức trợ cấp nhập khẩu và xuất khẩu tính theo tỷ lệ phần trăm với N và X.

Hệ số chuyển đổi trong sản xuất nông nghiệp

Sản phẩm đầu vào: Các loại cây trồng; giống; phân bón; lao động, thiết bị,...

Sản phẩm đầu ra: Hiệu quả kinh tế của các loại cây trồng,...

Giá sản phẩm đầu ra của các loại cây trồng chính như : lúa, ngô, bông; các sản phẩm đầu vào như N, P, K, hệ số chuyển đổi thường dựa vào tài liệu “Những triển vọng về giá hàng hóa toàn cầu” của Ngân hàng thế giới. Giá sản phẩm đầu ra và đầu vào của các yếu tố còn lại dựa vào hệ số chuyển đổi chuẩn hoặc giá tài chính buôn bán từng phần. Giá vận chuyển, bảo hiểm, phí cảng, bàn giao các chi phí dịch vụ khác tùy thuộc vào cảng nhập và xuất.

Công lao động thường phân thành lao động có chuyên môn và có kinh nghiệm và lao động không

có chuyên môn và chưa có kinh nghiệm; công làm đất sử dụng máy thường tính 20% lao động thủ công và 80% lao động có kỹ thuật.

Hệ số chuyển đổi chi phí đầu tư xây dựng dự án

Chi phí vật liệu; Chi phí lao động; Chi phí máy; Chi phí tư vấn; Chi phí quản lý dự án; Chi phí bồi thường hỗ trợ và tái định cư; Chi phí đào tạo và các chi phí khác; Các loại thuế.

Hệ số chuyển đổi của công trình, tư vấn thiết kế thường tính dựa trên các thành phần: Hàng hóa nhập khẩu; hàng hóa nội địa, lao động có kỹ thuật; lao động không có kỹ thuật.

Các thành phần khác thường tính với hệ số chuyển đổi chuẩn.

Hệ số chuyển đổi chi phí quản lý vận hành và bảo dưỡng

Chi phí bao gồm: Chi phí lao động quản lý và vận hành; Chi phí khấu hao; Chi phí duy tu và bảo dưỡng hệ thống. Các chi phí này trong các dự án thủy lợi thường lấy bình quân giá trị thanh quyết toán nhiều năm của các công ty và xí nghiệp của địa phương và có xét tới yếu tố lạm phát bình quân khoảng 10 năm gần nhất.

Kết quả tính hệ số chuyển đổi trong một số dự án

T T	Chỉ tiêu	Hệ số chuyển đổi (CF)			
		Dự án tưới Labutta North - Myanmar	Dự án tưới Phan Rí – Phan Thiết	Dự án tưới Bắc- Hưng - Hải	Dự án Khôi phục, nâng cấp Hệ thống thủy lợi Bắc Nghệ An
	Mốc thời gian tính	Tháng 6/2010	Tháng 6/2004	Tháng 7/2009	Tháng 6/2011
1	Hệ số chuyển đổi chuẩn (SCF)	1,02	0,93	0,93	0,9
2	Sản phẩm nông nghiệp chính				
	1. Thóc	1,23	1,08	1,079	1,085
	2. Ngô		1,44	0,722	1,057
	3. Đậu		0,93	0,722	
	5. Bông		1,24		
	6. Lạc		1,00	0,9	1,162
3	Phân bón				
	1. Urea	0,99	1,03	0,544	0,925
	2. Phosphate	0,98	1,02	0,545	0,927
	3. KCl	0,99	0,75	0,577	0,924
4	Lao động sản xuất nông nghiệp				
	1. Lao động sản xuất		0,62	0,7	0,85
	2. Sử dụng máy làm đất		0,74	0,9	0,9
5	Chi phí xây dựng				
	1. Công việc trước dự án		0,93	0,9	0,9
	2. Đầu thầu/ xây dựng	0,98	0,93	0,9	0,9
	3. Dịch vụ tư vấn	1,00	0,90	0,9	0,9
	4. Chi phí đền bù , tái định cư		0,35	0,85	0
	5. Quản lý dự án		0,93	0,93	0,9

Ghi chú: Cảng nhập và xuất khẩu của các dự án để tính giá FOB và giá CIF như sau:

Dự án tưới Labutta North – Myanmar: Yangon

Dự án tưới Phan Rí – Phan Thiết: Cảng Sài Gòn – TP. Hồ Chí Minh

Dự án Bắc Hưng Hải và dự án Khôi phục và nâng cấp hệ thống thủy lợi Bắc Nghệ An: Cảng Hải Phòng

Một số nhận xét: Với kết quả tính toán của các dự án trên với các hệ số chuyển đổi của các chỉ tiêu cơ bản của các dự án phụ thuộc vào khu vực và thời gian xây dựng cũng như phụ thuộc vào cảng nhập và xuất khẩu. Hệ số chuyển đổi về giá cho các loại hàng hóa chịu ảnh hưởng lớn vào khả năng vận chuyển hàng hóa từ cảng đến dự án và ngược lại cũng như giá hàng hóa và vật liệu sản xuất tại địa phương.

Để đảm bảo mức độ chính xác khi xác định hệ số chuyển đổi từ giá tài chính sang giá kinh tế phải xác định giá của các loại sản phẩm đầu vào đầu ra tại mốc thời gian tính toán cũng như chọn vị trí cảng xuất và nhập khẩu, lượng hàng hóa xuất nhập khẩu, lao động có kỹ thuật và không có kỹ thuật, sử dụng máy trong sản xuất, giá thực tế các loại hàng hóa tại địa phương./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nghị định 131/2006/NĐ-CP ngày 9/11/2006 về việc ban hành Quy chế quản lý và sử dụng nguồn vốn hỗ trợ phát triển chính thức (ODA).
2. Quyết định số 48/2008/QĐ-TTg ngày 03/4/2008 của Thủ tướng chính phủ về việc ban hành Hướng dẫn chung lập báo cáo nghiên cứu khả thi dự án sử dụng vốn hỗ trợ chính thức (ODA).
3. Báo cáo nghiên cứu khả thi “Dự án tưới Phan Rí - Phan Thiết” – Vốn vay JBIC, 2004.
4. Báo cáo nghiên cứu khả thi dự án “Tăng cường quản lý và cải tạo các hệ thống thủy nông Bắc Hưng Hải”- Vốn vay ADB, 2009.
5. Báo cáo nghiên cứu khả thi “Dự án Khôi phục, Nâng cấp hệ thống Thủy lợi Bắc Nghệ An”- Vốn vay JICA, 2012.
6. Vũ Công Tuấn, 2010, Quản trị dự án, thiết lập và thẩm định dự án đầu tư, Nhà xuất bản thống kê.
7. Lê Văn Ước, 2011, Kinh tế tài nguyên nước và môi trường, Bài giảng sau đại học- Trường Đại học thủy lợi.
8. Varhney , 1990, “Water Resources Systems Planning and Economics” – Roorkee.
9. Water Development Economics, 1989, Course Notes - Training Course on Economics, Hanoi.

Summary:

METHOD USED CONVERSION FACTOR IN FINANCIAL AND ECONOMIC ANALYSIS ON WATER RESOURCES PROJECTS SERVICING AGRICULTURE USING ODA CAPITAL

In the Water Resources Projects are serviced agriculture used ODA capital in Economics and financial benefits must be implemented in benefit assessment of project. Normally base on financial price is fixed by World Bank about main goods which relate to project, is calculated Standard Conversion Factor (SCF), Conversion Factor (CF) for some goods belong on localization in order to transfer to economics price, since then calculating conversion factors of economics and financials. Author introduces calculating method of SCF and CF of some goods and construction fee and presents results of some project at home and abroad, it can be to consult for making project used ODA capital.

Keyword: *Conversion Factor, Economics, Financials.*

Người phản biện: PGS. TS. Nguyễn Bá Ân

BBT nhận bài: 28/6/2013

Phản biện xong: 25/9/2013